

Kulturmiljö
Lena Landström
026-17 10 98
e-post lena.landstrom@x.lst.se

BESLUT

2002-09-02

Dnr 435-9190-01

Se sändlista

Bildande av kulturreseptatet Västeräng, Västeräng 2:1, 2:2, 3:2, delar av Västeräng 4:2 samt samfälligheten Tomta m fl i Delsbo socken, Hudiksvalls kommun, Gävleborgs län

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 9 § miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara byn Västeräng med tillhörande fäbodas som kulturreseptat. I reseptatet ingår även skogsmarken till fastigheterna Västeräng 1:2, 2:2 och 3:2. Reseptatets gräns anges på bifogad karta, bilaga 1. Reseptatets namn skall vara Västeräng.

För att trygga syftet med kulturreseptatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken att nedan angivna föreskrifter, under rubriken Föreskrifter, skall gälla för reseptatet. Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 2.

Förvaltare av kulturreseptatet är länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Syfte

Syftet med kulturreseptatet är att bevara en by, som genom markanvändning och byggnader ger en bild av hur det traditionella jordbruket sett ut i Hälsingland från mitten av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. I den täta byklungan finns de flesta av jordbrukets byggnader bevarade sedan 1850-talet. Markanvändningen och arealen jordbruksmark är i stort sett densamma nu som vid denna tid, med den skillnaden att då var dessutom tillgången till fäbodarnas marker fortfarande avgörande för gårdens totala ekonomi. Genom att låta fäbodarna och skogsmarken ingå i kulturreseptatet behåller man den ägostruktur och de markresurser, som skapades och nyttjades vid laga skiftet vid mitten av 1800-talet. Syftet med att låta vallskogsrutan ingå i skötselområdet är, att visa hur utmarken nyttjades tidigare, dels som mulbetesmarker, dels som husbehovsskog till fäbodarna.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

Skötseln skall bedrivas på ett sådant sätt att byggnaderna och de kulturhistoriska spåren i landskapet bevaras. Det skall ske genom en fortsatt jordbruksdrift, med åkerbruk och betesdrift samt underhåll av byggnaderna med traditionell teknik.

Fastighetsgränserna för skogskiftena har inte ändrats sedan laga skifte. Gränserna ger en tydlig bild över hur skiftet genomfördes och ska därför bibehållas.

Skötseln skall leda fram till en miljö som på ett pedagogiskt sätt illustrerar en Hälsingegårds framväxt och försörjning. Miljön ska, genom markanvändningen och mängden av olika byggnader, kunna vara en utgångspunkt för forskning om exempelvis historisk markanvändning, jordbruksekonomi, etnologi och bebyggelsehistoria.

Föreskrifter

A. Inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Med stöd av 7 kap 5§ miljöbalken kan inskränkningar i rätt att använda mark- och vattenområden föreskrivas. Länsstyrelsen kan lämna dispens från föreskrifterna enligt 7 kap 7§ miljöbalken om särskilda skäl föreligger.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det inom reservatet inte tillåtet att:

- uppföra mast eller liknande anläggning
- sprida konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel i ängs- och betesmark
- nyanlägga, bygga om eller på annat sätt förändra väg
- uppföra nya fasta stängsel
- riva eller flytta byggnader
- utföra tillbyggnad eller yttre förändring av befintliga byggnader
- uppföra ny byggnad eller annan anläggning
- kalavverka inom hemskogen och vallrutan
- utföra markberedning i den samfälliga vallrutan eller i skogskiftet vid byn
- köra med tunga maskiner i vallrutan
- köra med tunga maskiner i hemskogsskiftet under annan tidpunkt än under tjälperiod
- bedriva storskalig täkt, schakta, borra, spränga eller utföra motsvarande handling.

Kommentar

Föreskrifterna ska inte göra det omöjligt att bedriva normal jordbruksverksamhet. Exempel på åtgärder som ingår i jordbruksverksamheten är att utföra mindre täkt för husbehov eller lägga upp ris och avfall från röjning, vilket också krävs enligt skötselplanen. Tillstånd krävs inte för denna typ av åtgärder. Tillstånd lämnas framför allt till åtgärder som hör samman med jordbruksdriften, t ex uppförande av den nya ladugården. Tillstånd ges också för åtgärder som kan strida mot föreskrifterna, men som orsakats av yttre omständigheter, t ex avverkning efter stormfällning eller sjukdomsangrepp på skog.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

B. Förpliktelse att tåla intrång

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas med stöd av 7 kap 6§ miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna att tåla följande intrång:

- utmärkning av reservatet
- besökande, samt anläggning för besökande, såsom P-plats, markerad stig, informationstavlor samt uppställning av sopbehållare
- anordnande av stängselgenomgångar
- skötsel enligt gällande skötselplan
- dokumentation och uppföljning av skötseln
- fortsatt användning vintertid av skoterleden, som passerar Långsbovallen

C. Ordningsföreskrifter

Med stöd av 7 kap 30§ miljöbalken, om rätten att färdas och vistas inom reservatet, är det utöver för fastighetsägaren och vad som annars gäller inte tillåtet att:

- framföra motorfordon utanför befintliga vägar
- beträda åker och oslagna vallar
- gräva upp växter
- göra upp eld på andra platser än iordningställda
- störa hemfriden för de boende i byn

Ovanstående reservatsföreskrifter skall inte utgöra hinder för förvaltare att utföra den skötsel som skall genomföras enligt skötselplanen.

Skälen för beslutet

De fyra gårdarna i Västeräng utgör, tillsammans med fäbodarna och skogen, en helhetsmiljö av mycket högt kulturhistoriskt värde. Bymiljön är ovanligt välbevarad, representativ för hur de flesta byar i Delsbo sett ut från mitten av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. I Västeräng finns de flesta traditionella byggnaderna kvar, många av mycket hög kvalitet. Markerna brukas enligt en växtföljd som har sina rötter i det cirkulationsbruk som tillämpades i Hälsingland från 1600-talet, där linodlingen var en viktig del. Trots att linodlingen upphört är odlingsrytmen densamma som för mer än 100 år sedan. Vid laga skifte förlades byns fäbodar till platsen för ett av de bodland, som byn förfogade över fram till 1800-talets mitt. De fyra gårdarna i Västeräng utgör, tillsammans med fäbodarna och skogen, en helhetsmiljö av mycket högt kulturhistoriskt värde ur såväl läns- som riksperspektiv.

Välbevarade helhetsmiljöer av denna typ är idag mycket sällsynta och hotade. För Västeräng är hotet akut, då den gamla ladugården inte är godkänd för fortsatt djurhållning. Betsdjur krävs för att hålla såväl åkermark som betesmarker öppna och brukade. Inför ett beslut om kulturresevat har därför ritningar till en ny ladugård för köttproduktion tagits fram. Den ska göra det möjligt att fortsätta jordbruket i byn, vilket är det bästa sättet att trygga skötseln i framtiden.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

Länsstyrelsen bedömer att kulturresevat är lämpligt för säkerställande av kulturmiljön i Västeräng. Genom att stödja uppförandet av ny ladugård och skötsel enligt skötselplanen kan den traditionella markanvändningen och byggnadsunderhållet fortsätta. Helhetsmiljön skyddas därmed.

Det är av stort allmänt intresse att skydda och bevara bymiljön i Västeräng som kulturresevat. Såväl brukarna (Lennart och Maj-Britt Persson och John Jonsson) som grannarna ställer sig positiva till ett sådant beslut och inga, vare sig enskilda eller allmänna, intressen har uttalats som strider mot detta. Beslutande om kulturresevat står inte i konflikt med gällande hushållningsbestämmelser eller översiktsplan.

Ärendets handläggning

Initiativ till kulturresevatet har tagits av länsstyrelsens kulturmiljöfunktion. En kulturhistorisk utredning genomfördes av Hälsinglands museum under år 2000 och ett åtgärdsprogram för byns byggnader togs fram av arkitektfirman Blomberg & Linscott Arkitekter AB år 2001. LRF-konsult i Bollnäs har anlåtats för ekonomiska analyser inför beslut om framtida jordbruksdrift. Ritningar till ny ladugård togs fram av Lantbyggbyrå AB i Falun. Dessa fick en arkitektonisk anpassning genom ett parallellupppdrag till tre olika arkitektfirmor, där Arkitektverkstan i Hudiksvall stått för den slutliga utformningen. En skötselplan utarbetades under 2002 .

Samråd

Länsstyrelsen har träffat markägarna fortlöpande under två års tid och diskuterat ärendet och skötselplanen. Byalaget inbjöds till information och diskussion i juli 2001 samt i maj 2002. Samråd har fortlöpande skett med Riksantikvarieämbetet. Kommunens stadsarkitekt har hållits informerad och Hudiksvalls kommunekolog besökte Västeräng tillsammans med länsstyrelsen hösten 2000. Samråd har även skett med Hälsinglands museum, som genomförde den kulturhistoriska utredningen samt skötselplanen för fäbodarna. Läns museet förevisades Västeräng våren 2001. Inom Länsstyrelsen har samråd skett i samband med den vegetationsanalys som genomfördes av Länsstyrelsens naturvårdare.

Förslag till beslut skickas på remiss till berörda markägare, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Hudiksvalls kommun, Läns museet Gävleborg, Hälsinglands museum, skogsvårdsstyrelsen, Gävleborgs fäbodförening och LRF:s länsförbund. Remissvar har inkommit från Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Läns museet, Skogsvårdsstyrelsen, LRF, Gävleborgs fäbodförening, Hudiksvalls kommun samt Lennart och Maj-Britt Persson.

Remissvar

Ingen av remissinstanserna har några invändningar mot bildande av kulturresevatet.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

Efter påpekande från Naturvårdsverket har begränsningar i markanvändningen i vallskogsrutan och hemskogen föreskrivits i beslutet, liksom förbud mot användning av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel på ängs- och betesmark. Gävleborgs fåbodförening anser, liksom brukarna Lennart och Maj-Britt Persson, att täkt och utfyllnad ingår i normal jordbruksverksamhet. Förbud mot detta har undantagits i beslutet.

Riksantikvarieämbetet påpekar att skötseln bör sammanfattas i en översiktlig tabell. Denna synpunkt framförs också av Gävleborgs fåbodförening, som även anser att Länsstyrelsens roll som förvaltare bör tydliggöras i beslutet. En tabell över skötselåtgärderna har tillförts skötselplanen. Av tabellen framgår Länsstyrelsens ansvar för uppföljning av mål och skötsel.

Länsmuseet påpekar att byggnaderna inte bara ska underhållas med traditionell teknik utan även traditionella material. Vidare anser Länsmuseet att en byggnadsvårdsplan bör tas fram för gården Bommens, samt att fåbodarna på Ryggen bör underhållas enligt vårdplanen. Synpunkterna har beaktats i skötselplanen. Länsmuseet anser att den antikvariska aspekten delvis saknas i åtgärdsprogrammet för byggnaderna. Länsstyrelsens avsikt med åtgärdsprogrammet är att det ska detaljutformas i samråd med antikvarie.

Gävleborgs fåbodförening anser att fåbodarna bör brukas traditionellt och ifrågasätter om det finns något hinder för detta. Länsstyrelsen håller med om att den bästa skötseln för fåbodarna skulle vara traditionell drift. Att detta ses som realistiskt grundar sig dels på vad ägarna själva uttalat, dels på att det inte längre finns några mjölkkor i byn. Skulle någon annan visa intresse för att återuppta fåboddriften är detta naturligtvis positivt. Ett tillägg har gjorts i skötselplanen för att klargöra detta. Fåbodföreningen bedömer att 15 amkor är för lågt djurantal för att tillgodose reservatets syfte. Länsstyrelsen håller inte med. 15 amkor är anpassat efter den tillgängliga åker- och betesarealen. Antalet kor medför att det samtidigt kommer att finnas omkring 70 nötkreatur av olika ålder i byn.

Lennart och Maj-Britt Persson framhåller att vissa av skötselåtgärderna kommer att kräva investeringar och fördyringar, samt att kostnaderna för skötselarbetet måste ersättas. Punkten "Finansiering" har lagts till skötselplanen för att förtydliga att skötselavtal och överenskommelse om inträngsersättning ska biläggas beslutet.

En sammanställning av inkomna remisser finns med som bilaga (bil 1) till detta beslut.

Administrativa data

Fastigheter:	Västeräng 1:2, 2:2, 3:2, delar av 4:2 samt Tomta m fl samfällighet
Socken:	Delsbo
Kommun:	Hudiksvall
Centrumkoordinater	X 1538644, Y 6855883
(Rikets nät, RT 90):	x y
Ekonomisk karta:	Gula kartan 16G04, 16G 07, 15G 83, 15G 86
Areal:	430 ha

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

Markägare: Lennart och Maj-Britt Persson,
 Västeräng 3271, 820 60 DELSBO
 John Jonsson, Västeräng 3275, 820 60 DELSBO
 Paul Pålsson, Tomta, 820 60 DELSBO
 Birgitta Jonsson, Tomta 3285, 820 60 DELSBO
 Ingvar Olsson, Ås 2622, 820 60 DELSBO
 Arne Eriksson, Tomta, 2626, 820 60 DELSBO
 Kjell-Erik Larsson. Tomta 3286, 820 60 DELSBO
 Bo Westerlund; Tomta 3290, 820 60 DELSBO,

Planbestämmelser: Områdesbestämmelser
 Förvaltare: Länsstyrelsen Gävleborg

Karta

Kulturreservatet enligt bifogade kartor, bilaga 2b-2e.

Skötselplan

Med stöd av 3§ förordning (SFS 1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den till beslutet hörande skötselplanen, bilaga 3, med de mål och riktlinjer som där framgår.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, kulturdepartementet, se bilaga 5.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har biologerna Annika Forslund och Jonas Lundin samt lantbruksdirektör Mats Hindström deltagit. Beslut i detta ärende har fattas av styrelsen. I beslutet deltog tf landshövdingen och ledamöterna Yngve Nilsson, Inga Hagström, Åke Bengtsson, Marie-Louise Dangardt, Håkan Larsson, Patrik Norinder, Lars-Erik Häggblom och Jörgen Sjöstedt.

Monica Robin Svensson
 T f landshövding

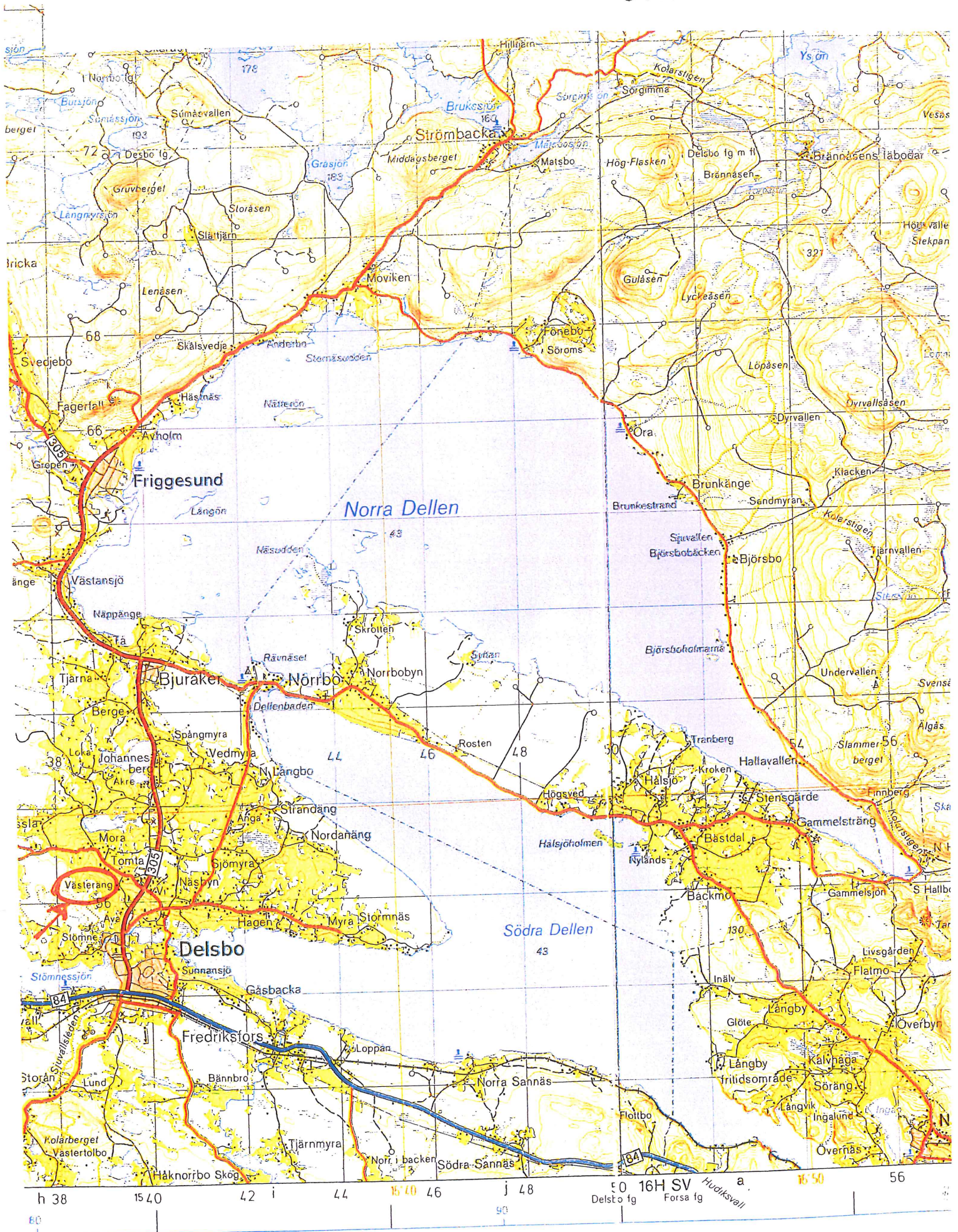
Lena Landström

Bilagor:

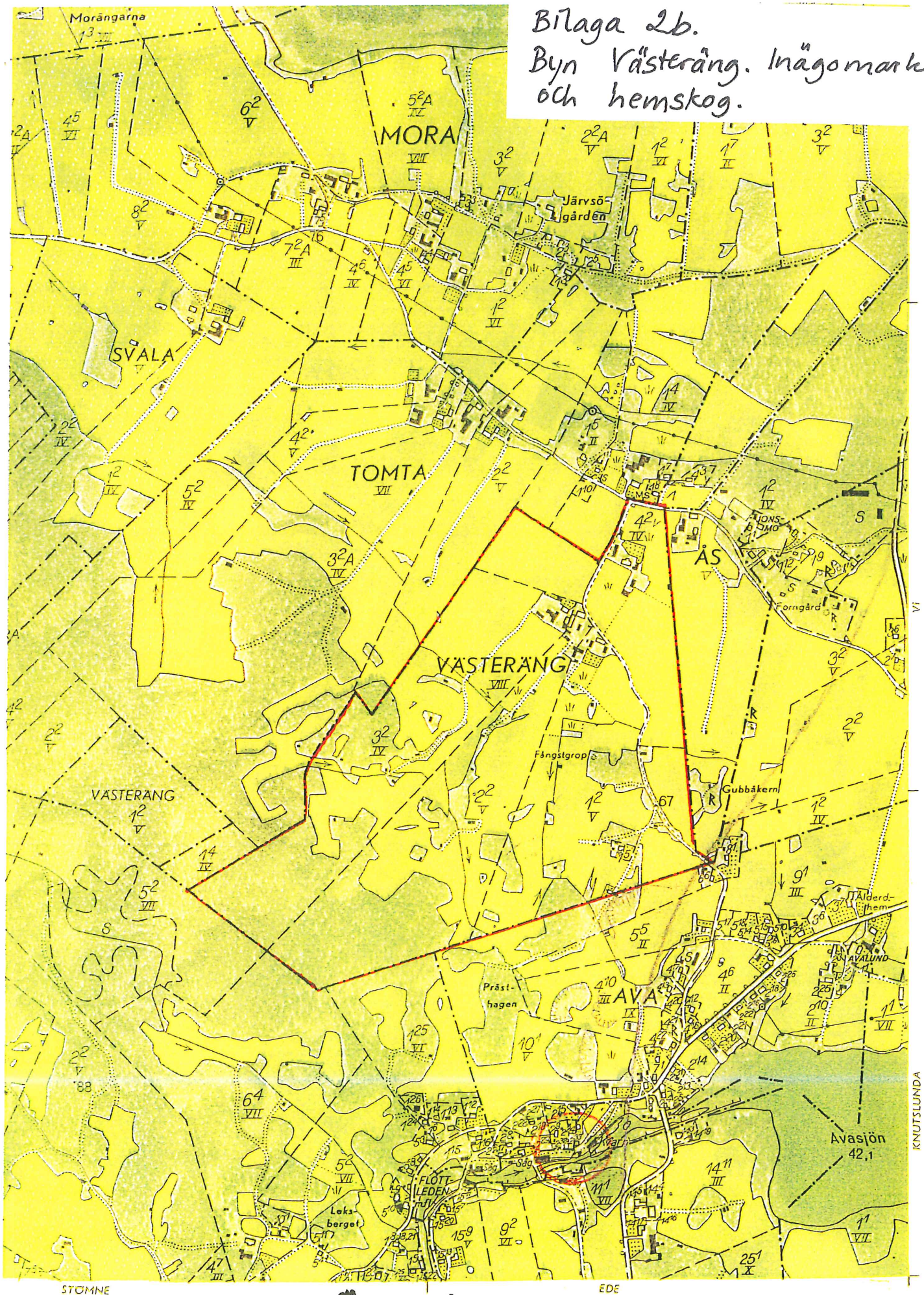
1. Sammanställning av remissvar.
2. Utdrag ur Blå kartan 165 Bergsjö, skala 1:100 000 (översikt) samt fotobild till ekonomiska kartan 16G 1h (16617), skala 1:10 000 byn Västeräng samt ekonomiska kartan, skala 1:20 000 (gula kartan) 15G83, 15G86, 16G04, 16G07, med gräns för kulturreservatet.
3. Skötselplan för Västeräng och dess fäbodan, inklusive Vårdprogram för byggnaderna (Blomberg & Linscott Arkitekter AB, 2001).
4. Västeräng – beskrivning och historik
5. Hur man överklagar

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-62 42 95	lansstyrelsen@x.lst.se

Översiktskarta

Bilaga 2b.
 Byn Västerång. Inägomark
 och hemskog.

BYN VÄSTERÅNG

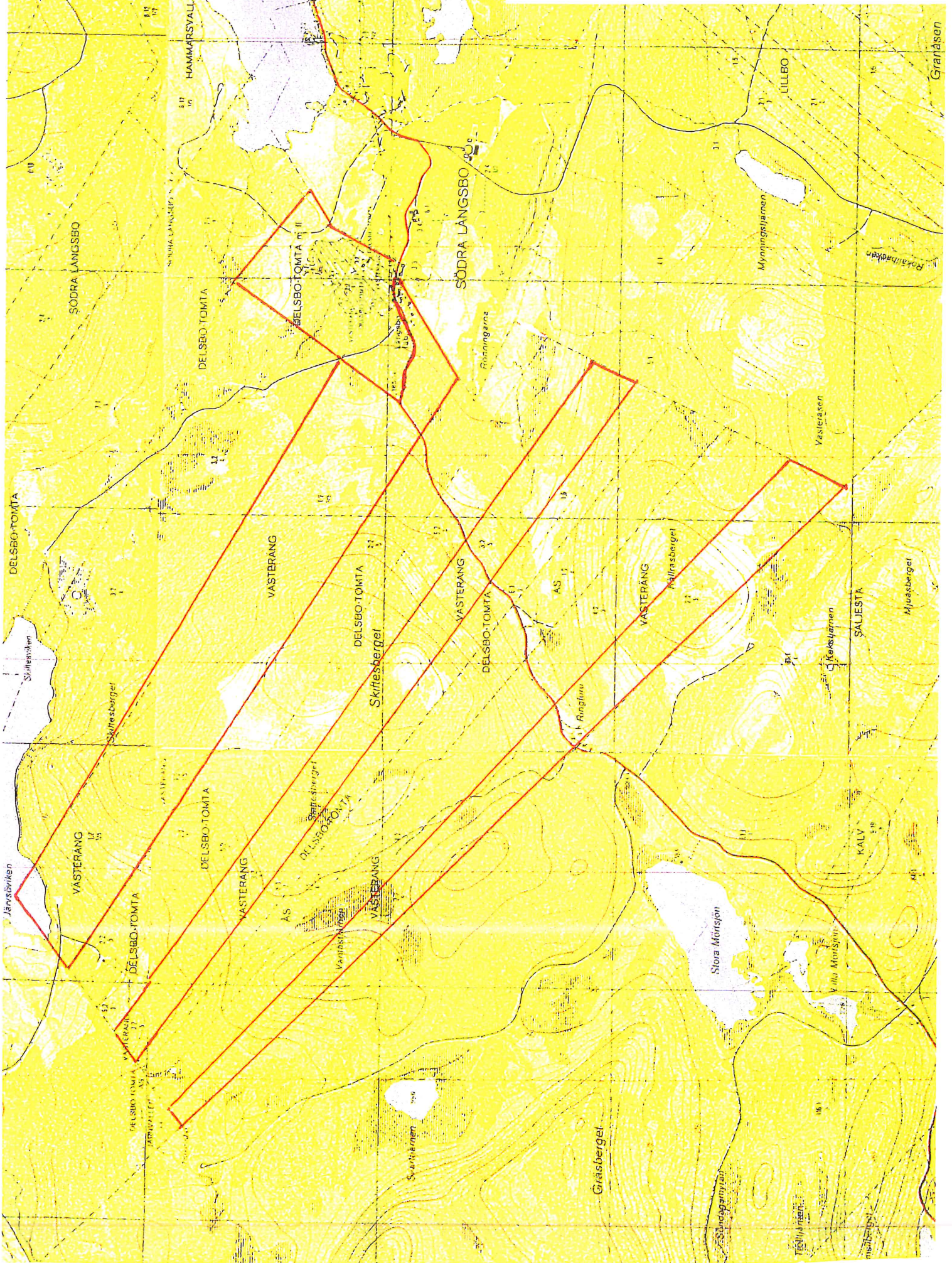
RIKETS ALLMÄNNA KARTVERK

Flygfotograferingen verkställd 1952

Kartläggningen slutförd 1956

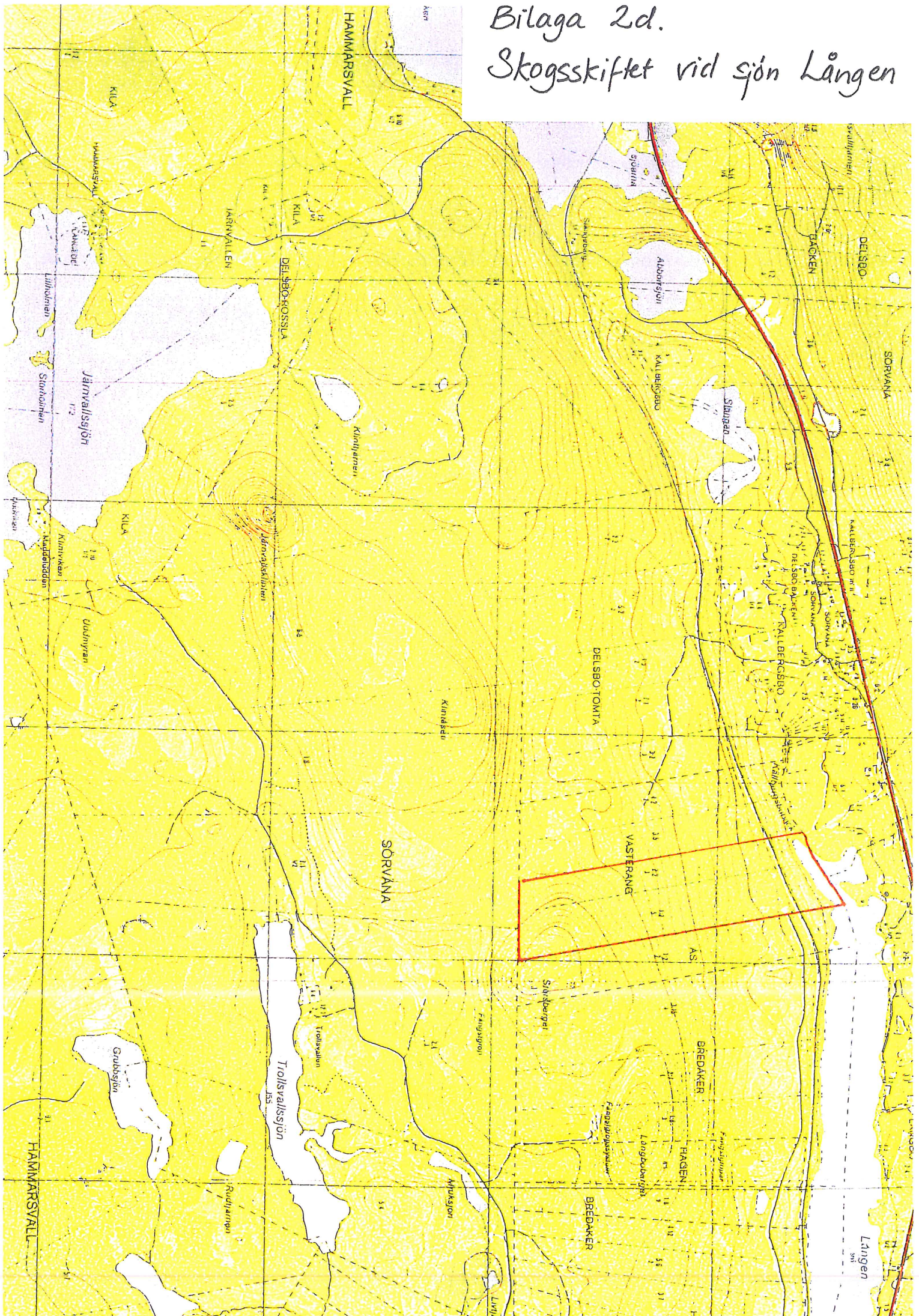
16617

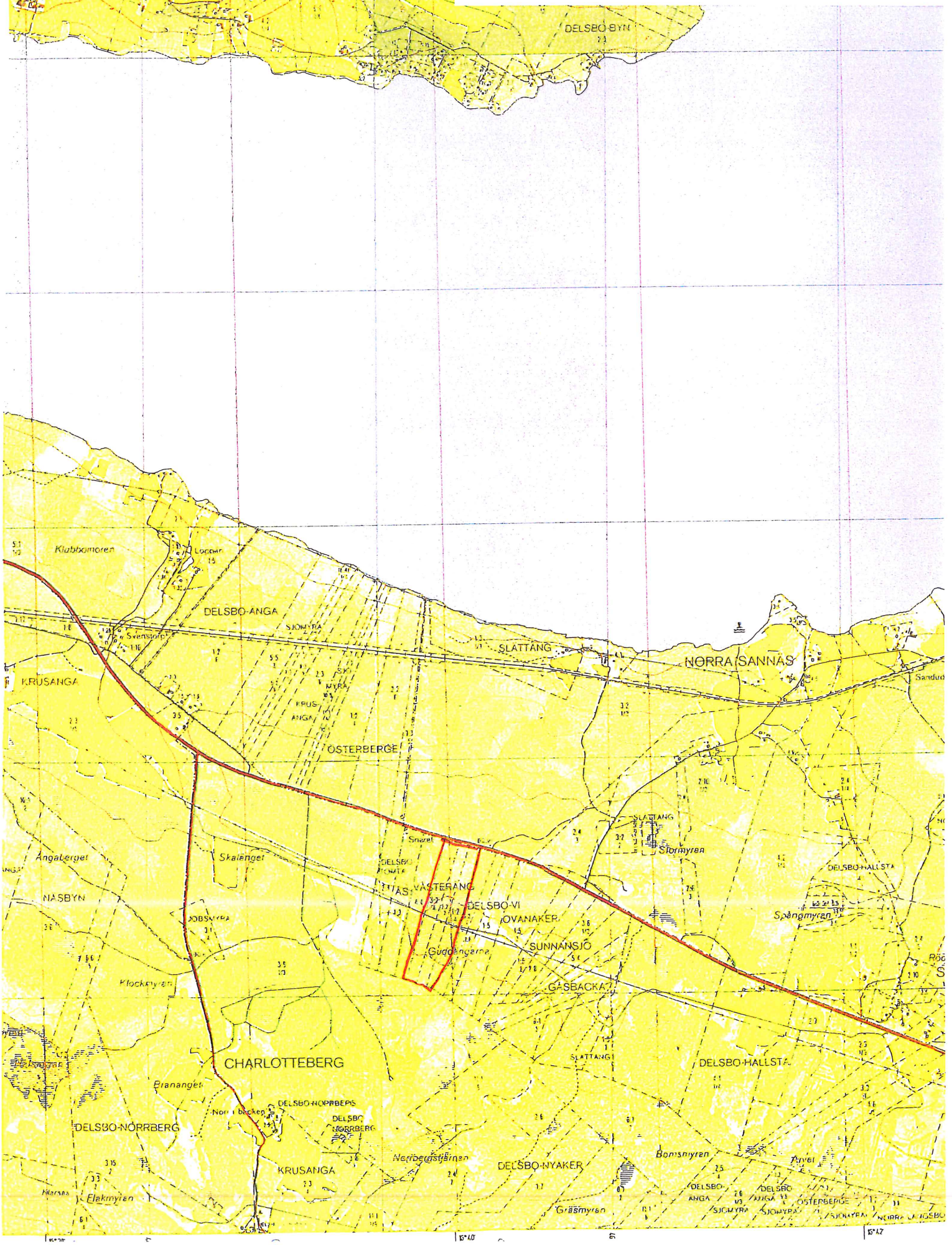
Vallrutan och skogsskiftena
i Långsbo

Bilaga 2d.

Skogsskiftet vid sjön Lången

2002-08-16

Dnr 435-9190-01

Kulturreservatet Västeräng

Skötselplan

Lena Landström, Länsstyrelsen Gävleborg
Gunvor Gustafson, Hälsinglands museum

Innehåll:

	sid
• Administrativa data.....	3
• Syfte med reservatet.....	3
• Reservatets gränser.....	4
• Skötselområden, beskrivning, mål och åtgärder.....	4
1. Byggnaderna och gårdstomterna i byn.....	6
1.1 Ol-Ers, Västeräng 1:2.....	6
1.2 Ersk-Mickels, Västeräng 2:2.....	7
1.3 Schäftners, Västeräng 3:2.....	8
1.4 Bommens, Västeräng 4:2.....	9
2. Byns inägomark.....	10
2.1 Åkermarken.....	10
2.2 Betesmarken.....	11
2.3 De öppna diken.....	12
2.4 Ladorna.....	13
3. Fäbodarna.....	14
3.1 Fäbodarnas byggnader och tomtmark.....	14
3.1.1 Fäbodarna söder om landsvägen.....	14
3.1.2 Fäbodarna på ”ryggen”.....	15
3.2 Fäbodarnas inägomark.....	16
3.2.1 Område A.....	17
3.2.2 Område B.....	17
3.3 Vallskogsrutan.....	19
4. Övrig skogsmark.....	20
• Finansiering.....	20
• Uppföljning och revidering.....	20

Bilagor:

1. Sammanfattning skötselåtgärder
2. Karta 1. Skötselområden 1 och 2. Ortofoto över Västeräng, byn. Skala 1:5000.
3. Karta 2. Skötselområde 3. Ortofoto över Långsbo fäbodar. Skala 1:5000.
4. Karta 3. Skötselområde 4..Skogsskiften vid hembyn. Karta från skogsbruksplan skala 1:10 000. Ekonomiska kartan 16G 17.
5. Karta 4. Skötselområde 4. Skogsskiften i Långsbo och vid sjön Lången. Gula kartan 16G 04, 15G 83, 15G 86. Skala 1:20 000
6. Karta 5. Skötselområde 4. Skogsskiften i Sannäs. Gula kartan 16G 07. Skala 1:20 000.
7. Västeräng. Vårdprogram Ol-Ers, Ersk-Mickels och Schäftners. Inventering av skador och åtgärdsbehov. Föreskrifter för utförande och material. Blomberg & Linscott Arkitekter AB, 2001.

Administrativa data

Kulturreseptatet Västeräng omfattar fastigheterna Västeräng 1:2, 2:2, 3:2 i sin helhet samt tomt och delar av åkermarken till Västeräng 4:2 i Delsbo socken, Hudiksvalls kommun i Gävleborgs län. Arealen är ca 430 ha.

Ägare och brukare:

Västeräng 1:2, 2:2, 3:2,	Lennart och Maj-Britt Persson Västeräng 3271, 820 60 DELSBO (393 ha)
Västeräng 4:2	John Jonsson Västeräng 3275, 820 60 DELSBO (12 ha)
Tomta m fl samfällighet (vallrutan) (21 ha)	Västeräng, Tomta, Ås byalag: Lennart Persson, Västeräng 3271, 820 60 DELSBO John Jonsson, Västeräng 3275, 820 60 DELSBO Paul Pålsson, Tomta, 820 60 DELSBO Birgitta Jonsson, Tomta 3285, 820 60 DELSBO Ingvar Olsson, Ås 2622, 820 60 DELSBO Arne Eriksson, Tomta, 2626, 820 60 DELSBO Kjell-Erik Larsson. Tomta 3286, 820 60 DELSBO Bo Westerlund; Tomta 3290, 820 60 DELSBO

Förvaltare
Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Till denna skötselplan hör en karta över reservatets gränser. Övriga administrativa data återges i ovanstående beslut.

Syfte med reservatet

Syftet med kulturreseptatet är att bevara en by, som genom markanvändning och byggnader ger en bild av hur det traditionella jordbruket sett ut i Hälsingland från mitten av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. I den täta byklungan finns de flesta av jordbrukets byggnader bevarade sedan 1850-talet. Markanvändningen och arealen jordbruksmark är i stort sett densamma nu som vid denna tid, med den skillnaden att då var dessutom tillgången till fäbodarnas marker fortfarande avgörande för gårdens totala ekonomi. Genom att låta fäbodarna och skogsmarken ingå i kulturreseptatet behåller man den ägostruktur och de markresurser, som skapades och nyttjades vid laga skiftet vid mitten av 1800-talet. Syftet med att låta vallskogsrutan ingå i skötselområdet är, att visa hur utmarken nyttjades tidigare, dels som mulbetesmarker, dels som husbehovsskog till fäbodarna.

Skötseln skall bedrivas på ett sådant sätt att byggnaderna och de kulturhistoriska spåren i landskapet bevaras. Det skall ske genom en fortsatt jordbruksdrift, med åkerbruk och betesdrift samt underhåll av byggnaderna med traditionell teknik.

Fastighetsgränserna för skogskiftena har inte ändrats sedan laga skifte. Gränserna ger en tydlig bild över hur skiftet genomfördes och ska därför bibehållas.

Skötseln skall leda fram till en miljö som på ett pedagogiskt sätt illustrerar en Hälsingegårds framväxt och försörjning. Miljön ska, genom markanvändningen och mängden av olika byggnader, kunna vara en utgångspunkt för forskning om exempelvis historisk markanvändning, jordbruksekonomi, etnologi och bebyggelsehistoria.

Reservatets gränser

Reservatets gränser ska vara byns fastighetsgräns för Västeräng 1:2, 2:2, 3:2 och södra delen av 4:2 enligt bifogad karta (1). Därutöver omfattas den samfälliga vallrutan vid fäbodskogen (karta 2) samt alla skogsskiften som tillhör Västeräng 1:2, 2:2 och 3:2, (karta 3 och 4).

Skötselområden. Beskrivning, mål och åtgärder.

Kvalitetsmål

Kvalitetsmål beskriver det långsiktiga målet för hur skötselområdet ska se ut för att de kulturhistoriska värdena ska bevaras.

Skötselmål

Skötselmålen beskriver vad som ska vara åtgärdat i den löpande skötseln. De har formulerats så att de är lätta att följa upp.

Skötselområden

Skötselområdena har delats in i följande fyra skötselområden med delområden:

1. Byggnader och gårdstomterna i byn
 - 1.1 Ol-Ers, Västeräng 1:2
 - 1.2 Ersk-Mickels, Västeräng 2:2
 - 1.3 Schäftners, Västeräng 3:2
 - 1.4 Bommens, Västeräng 4:2
2. Byns inägomark
 - 2.1 Åkermarken
 - 2.2 Betesmarken
 - 2.3 De öppna diken
 - 2.4 Ladorna
3. Fäbodar
 - 3.1 Fäbodarnas byggnader och tomtmark
 - 3.1.1 Fäbodarna söder om landsvägen
 - 3.1.2 Fäbodarna på "Ryggen"
 - 3.2 Fäbodarnas inägomark
 - 3.2.1 Område A
 - 3.2.2 Område B
 - 3.3 Vallskogsrutan
4. Övrig skogsmark

Skötselområdena framgår av bifogade kartor. Den byggnadsvårdsplan som hänvisas till i texten är ett vårdprogram som har upprättats av Blomberg & Linscott Arkitekter AB, Falun 2001. Detta bifogas skötselplanen. Programmet ska vara utgångspunkt för successiva byggnadsvårdsåtgärder, som planeras och genomförs i samråd med antikvarie.

Skötselåtgärderna sammanfattas i en tabell som bifogas skötselplanen.

1. Byggnaderna och gårdstomterna i byn

Större delen av ekonomibyggnaderna saknar idag användning och utgör s.k överloppsbyggnader. De har ett värde som dokument över jordbruksförhållandena i byn under lång tidsperiod. Kan man hitta ny användning för dessa byggnader är det positivt, men eventuella förändringar ska göras i samråd med antikvarie.

1.1 Ol-Ers, Västeräng 1:2

Beskrivning

Mangårdsbyggnaden på Ol-Ers är högst i två fulla våningar på en kallmurad stengrund. På norra sidan av mangårdsbyggnaden finns en rad ålderstigna popplar med en del döda grenar som riskerar att falla på taket. Huvudbyggnaden flankeras av två flyglar, som innehåller fähus och stall. Marken har höjts något runt byggnaderna, så det är svårt att öppna luckorna till källarutrymmena i grunden.

Till gården hör också två logar, en från 1850-talet och en 1700-talsloge. I den äldsta logen finns spår av en tröskvandring. Logen har ett högt kulturhistoriskt värde, dels som kvarvarande byggnad från den äldre gård som Ol-Ers ersatte, dels för att den visar att mekanisk tröskning förekommit mycket tidigt i Västeräng. Logen har skador i timmerstommen och har sjunkit ner i marken.

Gårdens stora härbre i tre våningar flyttades till nuvarande plats 1862.

Bakstugan används för tunnbrödsbak två gånger per år och ugnen eldas då upp några dagar innan baket. Till Ol-Ers hör sju lador.

Nedanför själva gårdsplanen finns resterna av den trädgårdsanläggning som anlades på 1860-talet. Den har regelbundet bågformade gångar runt planteringar med fruktträd och prydnadsväxter. Tidigare skildes fruktträdgården av från gårdsplanen med ett staket.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är väl underhållna så att deras kulturhistoriska värden är bevarade. Taken är täta, dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Bakstugans ugn och murstock är i gott skick. Vegetationen på tomten är välhådd. De popplar som tillåts växa på norra sidan mangårdsbyggnaden är placerade så att de inte medför skador på byggnaderna. Ett spjälstaket, med samma utformning som det tidigare, skiljer gårdsplanen från trädgården. Trädgården är återskapad enligt restaureringsplan. Brunnslocket är väl underhållet.

Skötsel mål

Hängrännorna har rensats årligen. Trasiga tegelpannor har bytts ut och vindskivorna åtgärdats vid behov. Trasiga fönsterrutor har ersatts. Byggnaderna har underhållits enligt byggnadsvårdsplanen. Hög vegetation närmast husen har avlägsnats och löv och kvistar som fallit ned från träden räfsats bort årligen. Syrenen har tuktats vid behov så att den inte ligger an mot husväggen. Gräset har klippts regelbundet.

Inledande åtgärder

De popplar som står nära mangårdsbyggnaden tas ner. En särskild vårdplan för trädgården ska utformas med syfte att hitta bästa lösningen för att förnya popplarna och restaurera trädgården. Ett spjälstaket mellan gårdsplanen och trädgården ska uppföras. Marken grävs ur för hand runt samtliga byggnader. Den gamla logen och problemen med vattenavrinning från båda logarna åtgärdas snarast enligt byggnadsvårdsplanen. Trappen till härbret ersätts med en ny. Skador på mangårdsbyggnaden åtgärdas enligt vårdplanen inom två år från beslutsdatum. Brunnslocket ses över och förnyas vid behov med egen sågad fura.

1.2 Ersk-Mickels, Västeräng 2:2

Beskrivning

Mangårdsbyggnaden utgör familjens bostad. Väster om den ligger den gamla ladugården, med bostad i norra änden. Mittemot ligger ett stall med bod och genomkörspportar. Gårdens tidigare bostadshus var hopbyggt med stallet i vinkel åt öster. Portlidret kan vara en rest från att denna gård har varit kringbyggd. Stallet har en del sättningsskador.

Gårdens härbre är från 1700-talet och flyttat till nuvarande plats. Bakom härbret växer björk och popplar, vilka gett skador på byggnaden.

En loge, ett svinhus och en smedja hör också till gården. Logen har byggts om för grovfoderförvaring, med en skultork. Smedjan har restaurerats, men arbetena är inte slutförda. Nio lador hör till gården.

Gårdsplanen utgör också ladugårdsplanen idag, där korna går och mjölkbilen kör in. Det finns idag ingen bra parkeringsplats eller något garage för gårdens bilar.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är väl underhållna så att deras kulturhistoriska värden är bevarade. Taken är täta, dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Gårdsplanen är gräsbevuxen. Vegetationen på tomten är välhävddad.

Skötsel mål

Hängrännorna har rensats årligen. Trasiga tegelpannor har bytts ut och vindskivorna åtgärdats vid behov. Trasiga fönsterrutor har ersatts. Byggnaderna har underhållits enligt byggnadsvårdsplanen. Hög vegetation närmast husen har avlägsnats och löv och kvistar som fallit ned från träden har räfsats bort årligen. Gräset har klippts regelbundet.

Inledande åtgärder

Läckaget i bostadshusets tak åtgärdas. Härbret åtgärdas enligt byggnadsvårdsplanen och träden bakom härbret tas bort inom ett år från beslutsdatum. Restaureringsarbetet på smedjan avslutas. En lösning på parkeringsproblemen för gårdens bilar tas fram i samråd med länsstyrelsen. Gräsytor ska anläggas på nuvarande grusplan.

1.3 Schäftners, Västeräng 3:2

Beskrivning

Liksom de två granngårdarna, är även Schäftners en trebyggd gård, med en mangårdsbyggnad mot söder, omgiven av två flygelbyggnader. Den östra flygeln innehåller bostad och den äldsta ladugården. Marken har tryckts upp mot byggnaden, en rest efter den tid då mjölkbilen körde upp och vände på gårdsplanen. Ladugården står på höga stenplintar, varav ett par har fallit omkull. Den västra flygeln består av en loge med stall samt en påbyggd ladugård.

Logdelen står idag upplyft på ett svinhus i huggen sten. I logen finns spår efter en tröskvandring.

Gårdens härbre har byggts ihop med en loge för slagtröskning via ett lider, utan förbindelse mellan husen. Byggnaden har grund- och timmerskador.

Förutom dessa byggnader hör en vedbod och sju lador till gården.

Norr om mangårdsbyggnaden finns en trädgård med gräsytor och äppelträd. Invid mangårdsbyggnaden finns ett par rabatter. Väster om gården planeras den nya ladugården att byggas år 2002, med tillhörande körytor och tillfartsväg.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är väl underhållna så att deras kulturhistoriska värden är bevarade. Taken är täta, dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Vegetationen på tomten är välhävdat.

Skötsel mål

Hängrännorna har rensats årligen. Trasiga tegelpannor har bytts ut och vindskivorna åtgärdats vid behov. Trasiga fönsterrutor har ersatts. Byggnaderna har underhållits enligt byggnadsvårdsplanen. Hög vegetation närmast husen har avlägsnats och löv och kvistar som fallit ned från träden har räfsats bort årligen. Träd och buskar i trädgården har underhållits och gräset klippts regelbundet.

Inledande åtgärder

Den nya ladugården byggs. Ladugården från 1913 samt härbret som är sammanbyggt med logen åtgärdas enligt vårdplanen inom två år från beslutsdatum.

1.4 Bommens, Västeräng 4:2

Beskrivning

Bommens ligger ca 150 m norr om övriga gårdar i byn. Med sin mangårdsbyggnad från 1920-talet bryts mönstret med mangårdsbyggnad och flyglar, som på de andra gårdarna. Gårdsläget har varit detsamma i flera hundra år. Gården utgör en egen brukningsenhet med en annan ägare än de övriga tre.

Sädesmagasinet, härbret, på Bommens är av samma slag som Ol-Ers', men något större. Under härbret finns en källare. Den stora timmerlogen har placerats ovanpå ladugården i mursten och har då fungerat som höskulle. En före detta linlada har byggts samman med en annan lada i vinkel och fungerar nu som magasin. Till gården hör också en byggnad där ena delen är en bakstuga och de andra delen smedja. Murstocken är gemensam för de båda funktionerna.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är väl underhållna så att deras kulturhistoriska värden är bevarade. Taken är täta, dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Vegetationen på tomten är välhävdat.

Skötsel mål

Hängrännorna har rensats årligen. Trasiga tegelpannor har bytts ut och vindskivorna åtgärdats vid behov. Trasiga fönsterrutor har ersatts. Hög vegetation närmast husen har avlägsnats och löv och kvistar som fallit ned från träden räfsats bort årligen. Gräset har klippts regelbundet.

Inledande åtgärder

En projektering över åtgärder på smedjan/bakstugan görs, med åtföljande upprustning. En vårdplan för gårdens byggnader tas fram.

2. Byns inägomark

2.1 Åkermarken

Beskrivning

Bommens åkermark odlas med omväxlande spannmål och potatis. Sammanlagt hör 12 ha till gården. Ytterligare 8 arrenderas. Marken ligger relativt högt och i sammanhängande stycken.

Ol-Ers', Ersk-Mickels' och Schäftners åkermark är kuperad och svårbrukad. Många skiften är mycket små och bitvis flikiga. 34 ha är fördelade på 33 olika skiften. Den kuperade terrängen medför att det finns tvära slänter som bryter in i åkern här och var, som åkerholmar. Vissa av dem har stensatts för att förstärka kanten mot åkern. Gräs och busk som växer i dessa slänter måste slås för hand. Tio slänter/åkerholmar underhålls på detta sätt. I en av de större skogsbackarna finns en varggrop.

Den sammanlagda längden av skogsbryn mot åker är omkring 3 600 m. Vägrenarna är artrika och ger goda livsmiljöer och spridningsmöjligheter i landskapet. Här finns växter som kattfot, tjärblomster, rödven, ängsnejlika, revfibbla och ängsruta. Vägarnas sammanlagda längd är ca 1 800 m.

Kvalitetsmål

Bommens åkermark är öppen och odlad.

Byns övriga åkermark är öppen och brukad enligt växtföljd. Kanterna mot skogsbackarna är ljusöppna utan igenväxningsvegetation. Ingen sly förekommer på åkerholmarna eller mindre skogsbackar. Varggropen är fri från träd. Vägrenarna är välhävdat. Kattfot, tjärblomster, rödven, ängsnejlika som förekommer på vägrenarna.

Skötselmål

Åkermarken till Bommens har brukats och odlats..

Övrig åker har odlats enligt växtföljd med tre år vall, tre år spannmål eller annan ettårig gröda. De år marken ligger i vall har omgivande åkerholmar och backar stängts in till bete i samband med att återväxten betas.

Röjning och bortförsel av busk runt skogsbackarna har skett vart tredje år med röjsåg, två meter in mot backen. Varggropen har setts över årligen, sly röjts vid behov. Mindre backar och åkerholmar har årligen hållits fria från sly och vegetationen förts bort.

Vägrenen, liksom marken närmast stenvallen har slagits årligen och gräset förts bort.

2.2 Betesmarken

Beskrivning

De delar av betesmarken som är stenbundna och ligger i tvära slänter har aldrig plöjts. Slänterna innehåller arter som smultron, bockrot, fårsvingel, liten blåkllocka, prästkrage, revfibbla, ängsfryle, ängssyra, gråfibbla, backskärvfrö, vitmåra och rödven.

I svackorna är betesmark sank och regniga och blöta år är det omöjligt att plöja dessa marker. Så har varit fallet de senaste åren, med tuvtåtelproblem som följd.

Kvalitetsmål

Naturbetesmarken är välbetad och artrik med hävdgynnade arter som prästkrage, liten blåkllocka, bockrot, smultron, fårsvingel, gråfibbla och rödven. Ingen hög vegetation finns kvar efter betessäsongens slut. Även betesmark i sankare partier är väl avbetad.

Skötselmål

Markerna har betats årligen. Kvarstående högt gräs och ev. slyuppslag har tagits bort.

Inledande åtgärder

Åtgärder bör göras för att komma tillrätta med tuvtåteln på de sankare partierna, vilket till viss del hänger samman med åtgärder för dikningen. Svackorna plöjs och betesvallen förnyas när det är möjligt. Ett alternativ är att bränna tuvtåteln i de sankare partierna tidigt om våren, kombinerat med tidigt betespåsläpp. Efterbete med häst är en annan möjlighet.

2.3 De öppna diken

Beskrivning

Hela inägoarealen präglas av osedvanligt besvärliga vattenförhållanden. Marken är starkt kuperad och även torra år trycker vatten på och sätter igen öppna diken. De öppna diken behöver stabiliseras. Som det nu är medför de sviktande dikeskanterna fara vid brukandet av de mest kuperade skiftena och en av ladorna är på väg att glida ner i dikesslätten. Tidigare fanns en träskoning på de ställen där det var störst problem. Det är även problem med vissa delar av den täckdikade arealen, där dräneringen inte längre fungerar. Dessa områden är omöjliga att plöja vissa år.

Sammanlagt omkring 2 000 m öppna diken finns att underhålla.

Kvalitetsmål

Dräneringen fungerar och de öppna diken är underhållna och bevarade. Huvuddikena har öppna vattenytor hela sommarhalvåret.

Skötsel mål

Dikesbotten har årligen grävts ur och massorna tagits bort. Dikeskanterna och dikesslänterna har slagits och gräset förts bort varje år. De mest utsatta diken har stabiliserats med hjälp av pålning enligt samma konstruktion som funnits tidigare.

Inledande åtgärder

Dräneringsproblemet åtgärdas i den västra delen av betesmarken nedanför bakstugan. De öppna diken stabiliseras på de ställen som är särskilt problematiska. Detta sker genom att pålar slås ner i diken med 1,5 m mellanrum. Pålarna hålls ihop av en järnten och brädklädes på utsidan. De järntenar som finns bevarade ska användas som riktmått för bredden på diket.

Diket på Schäftners i västra delen i byn röjs rent från sly och rensas. Underhålls därefter som övriga diken.

2.4 Ladorna

Beskrivning

Av de 23 ladorna har minst 8 tidigare fungerat som logar. De är av olika ålder och utseende, de flesta i timmer. Alla utom två har restaurerats under åren 1995-2000. Ladorna står på impediment, ofta i backar, där nivåskillnaden utnyttjats när hölasset körts in. Hässjevirke och äldre redskap finns ofta kvar i anslutning till ladorna.

Kvalitetsmål

Ladorna är väl underhållna med fungerande tak och grund. Äldre redskap och hässjevirke vid ladorna är bevarade, i den mån de förekommer. Marken runt ladorna är välhävdat.

Skötsel mål

Runt ladorna har marken slagits med lie och gräset förts bort. Marken kring de lador som står i betesmark har putsats efter betessäsongen. Marken runt ladorna har grävts ur vid behov. Taken och grund har årligen setts över och åtgärdats vid behov. Restaureringar har gjorts vid behov med traditionella material och metoder.

Inledande åtgärder

Två lador restaureras snarast efter beslutsdatum. Det är Gubbåkersladan, där plåttaket blåste av i höststormen 2001. Åtgärdas enligt byggnadsvårdsplanen. Den andra ladan kallas "Storladan" och ligger mitt i den södra delen av markerna. En projektering av åtgärderna på grund, tak, väggar och omgivande mark görs, med åtföljande upprustning.

3. Fäbodarna

3.1 Fäbodarnas byggnader och tomtmark

3.1.1 Fäbodarna söder om landsvägen

Byggnaderna söder om landsvägen ligger på ofri grund i yttersta kilen av ett skogsskifte som tillhör Lennart Persson i Västeräng. Sex egentliga, bevarade fäbodlar ligger placerade tätt på rad parallellt med landsvägen i östvästlig riktning längs en mindre stig eller brukningsväg, som leder genom fäbodarnas byggnader. Ett par senare tillkomna byggnader utan anknytning till den ursprungliga fäboddriften finns, men deras lägen ansluter till strukturen på fäbodstället. Byggnaderna är placerade enligt ett mönster, där bostugorna har legat norr om stigen. Bakom bostugorna ligger fähusen placerade vinkelrätt ned mot landsvägen, där man utnyttjat slutningen för att bygga fähus av högfähusmodell. På andra sidan stigen har stallen placerats. Stallen användes om vintern vid skogsarbete och avverkningar. I västra delen av fäbodstället bryts detta mönster.

Bommens bostuga

Högfähus

Sammanlagt består denna del av fäbodstället av fem bevarade bostugor, varav en är dubbel, fem stall och tre fähus. En mindre stuga samt ett mindre hus med tomt och utan uthus till har inget egentligt samband med fäboddriften. Grunden till fäbodstugan längst i väster finns kvar, sedan huset flyttats till sjön Grycken för något år sedan. Flera av bostugorna är förändrade och moderniserade, förutom "Bommens" enkelstuga och "Ersk-Mickels" bostuga, den senare är dock i sämre skick. Det huvudsakliga värdet är här alla uthus samt den bevarade bebyggelsestrukturen på fäbodstället.

Växtligheten i form av träd och högväxande gräs och hallonsnår tränger nära in mot byggnaderna. Endast en smal skärm av skog avgränsar tomtplatsen från angränsande skogsskifte.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är underhållna på ett sådant sätt, att deras kulturhistoriska värden bevaras. Taken är täta, fönsterrutor är hela och dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Byggnadernas kulturhistoriska funktion som bostugor, fähus och stall är bevarade. Marken är opåverkad av schaktningar, körning med tunga maskiner eller stenröjning. Byggnaderna ligger öppna för upptorkande sol mot söder och har ingen hög växtlighet nära husen.

Skötselmål

Tak, grund och fönster har setts över årligen och skador åtgärdats. Slyuppslag har röjts årligen. Växtlighet nära husen har röjts bort varje år. Skogen har öppnats mot söder, så att sol och vind kan nå byggnaderna som därigenom står sig bättre.

Inledande åtgärder

Högre träd, företrädesvis gran ska tas bort i ett inledande skede. Rönнар, sälgar och några enstaka björkar kan sparas.

3.1.2 Fäbodarna på "Ryggen"

Två av fäbodarna ligger placerade för sig längs med den smala åsen mitt i den tidigare öppna inägomarken. Den byggnadsvårdsplan som upprättades av Arkitekterna Blomberg & Linscott omfattar dessa byggnader.

"Ol-Ers" fäbodbyggnader består av en enda byggnad, en lång länga med bostuga, lider och fähus under samma tak. Under lidret finns en stenkällare, som nås från baksidan av längan i norr. "Schäftners" fäbodbyggnader består av enkelstuga med lider, ett fähus samt ett stall, där foderdelen är bortriven. På en täkt femtio-sextio meter från dessa byggnader mot väst står en rejäl timmerlada längs med brukningsvägen.

Vissa sättningsskador har uppstått på byggnaderna genom att dräneringen längs med "ryggen" inte fungerar. Markyttskiktet på "ryggen" är torrare än omgivande marker, trots att dräneringdikena längs med åsen inte fungerar tillfredställande. Tomtområdet längs med ryggen närmast byggnaderna har hållits fritt genom årlig slåtter. Några björkar och granar finns i anslutning till byggnaderna, liksom ett par vinbärsbuskar. Längs med "ryggen", närmast intill byggnaderna, är den tidigare fägatan ännu synlig genom en att en svag avsats bildas, där den tidigare hägnaden gick.

Schäftners bostuga och fähus

Kvalitetsmål

Dräneringen längs med "Ryggen" fungerar och har tillräcklig avrinning. De öppna dikena är öppna och bevarade. Dikesrenarna är fria från högre växtlighet.

Byggnaderna är underhållna på ett sådant sätt, att deras kulturhistoriska värden och funktioner bevaras. Taken är täta, fönsterrutor är hela och dräneringen runt byggnaderna är väl fungerande. Byggnaderna är fria från hög växtlighet.

De gräsbeväxta ytorna längs ”ryggen” är välhävdade. Inga träd finns på toppen av ryggen, någon enstaka björk finns i de lägre partierna på sidorna. Ingen gran förekommer.

Marken är opåverkad av markarbeten och körning med tunga fordon. Inga ”ohistoriska” trädgårdsanläggningar finns.

Skötselmål

En årlig översyn av byggnadernas tillstånd har skett, vad gäller grundläggning, tak, skorstenar, trappor, fönster mm. Där tegeltak ligger, har trasiga tegelpannor bytts ut. Vindskivor och fönsterfoder har bytts vid behov. Trasiga fönsterrutor har ersatts.

Hög vegetation närmast husen har slagits eller betats årligen, liksom vegetationen längs ryggen och dess sidor. Dikena har röjts från sly och rensats vid behov.

Inledande åtgärder

Byggnaderna restaureras enligt byggnadsvårdsplanen inom fem år från beslutsdatum. Därefter underhålls byggnaderna enligt vårdplanen. Dräneringen närmast byggnaderna åtgärdas.

3.2 Fäbodarnas inägomark

Större delen av de tidigare öppna odlingsmarkerna befinner sig i olika stadier av igenväxning. Björk och andra lövträd samt gran växer både i kanterna av dikena och ute på takterna. Endast mitten av inägoområdet, väster om brukningsvägen från landsvägen och området närmast bakom ryggen mot norr är någorlunda öppet med glesare björk- och graninslag. Det är här som de sammanhängande gräsyterna finns. Längs med dikena är träden grövre, visande var

hävden upphörde först. Området öster om brukningsvägen och söder om ryggen, som består av två ägoremsor med diken mellan och runtom ägorna, består idag av uppvuxen skog. I kanterna av hela området har skogen trängt på tätare, bestående av huvudsakligen gran och björk. I de områden, där igenväxningen är större, finns dock mindre luckor, där grässvål finns kvar.

Dikenas dräneringssystem fungerar idag inte tillfredställande, varför hela marken är mycket fuktig och svårbrukad. Skötseln av marken till Långsbo fäbodår föreslås ske successivt. Ett fullständigt återställandet av markerna i sitt ursprungliga skick ses som orealistiskt, liksom ett traditionellt fäbodbruk. Om förutsättningarna på sikt skulle ändras, så att det blir möjligt att ta fäbodarna i drift, är detta naturligtvis positivt och önskvärt.

Marken bakom ”ryggen”

3.2.1 Område A

Kvalitetsmål

Dräneringen intill ryggen och på de öppna ytorna fungerar tillfredställande.

Området närmast bakom husen och de två takterna väster om brukningsvägen från landsvägen (enligt markering på karta, A) är fria från träd, sly och högre gräsväxt. Dikena är synliga, dikesrenarna är fria från sly och högre växtlighet och dräneringen fungerar. Vägbanken och dess slänter är fria från busk och sly.

Resterna efter kokhuset framför ”Ol-Ers” fäbod i hörnet mellan ”ryggen” och tillfartsvägen ned från landsvägen är bevarade.

Skötsel mål

Efter de inledande åtgärder som beskrivs nedan: Området har betats eller slagits årligen. Vegetation som blivit kvar efter betet har röjts bort.

Diken har kontrollerats årligen så att de fungerar. De har röjts från sly och rensats vid behov.

3.2.2 Område B

I randen av den tidigare inägomarken närmast skogen och grannens marker i öst är träden grövre och tätare. Viss grässvål som kan ha betesvärde finns dock kvar i luckor i ”skogen”.

Kvalitetsmål

Området är betat.

I området närmast det öppna området A är skogen gles och i det närmaste fri från gran. I de öppnade luckorna bland träden har det bildats en grässvål.

Endast enstaka träd växer närmast bäcken.

Skötsel mål

Efter de inledande åtgärderna: Området betas årligen. Vid behov röjs sly bort i de skapade gläntorna.

Inledande åtgärder område A och B

En grundläggande röjning av de öppna täktremorna samt dikeskanterna skall ske inledningsvis. Alla träd och all busk skall röjas bort inom detta område, veden tas tillvara och forslas bort, kvistar och grenar skall föras bort. Området närmast område A glesas ut. Efter röjning skall alla diken dikas ut inom och i kanterna runt område A, så att avrinningen fungerar i de områden, som skall hållas öppna. Dikningen skall utföras under period med tjäle. Dikesmassorna skall föras bort till ett ställe, där de inte stör dräneringsfunktionen. I takt med röjning stängs marken in till bete. Med lämpoligt elstängsel. I de helt öppna ytorna inom område A kompletteras betets slyhämmande effekter genom röjning.

Sly röjs i diken

Bäcken

Inom område B, i en skärm runt om den öppnade inägomarken, skall träd och busk (främst gran) röjas efterhand, så att gläntor uppstår, där grässvålen kan återskapas, utvidgas och kan upprätthållas genom bete.

Röjningstakten i område B beror på det antal betesdjur, som kan vistas här. Betesdjuren måste vara tillräckligt många, för att kunna hålla undan uppslag av busk och sly. Efter den första urhuggningen röjs och gallras successivt, men inte mer än att betesdjuren kan hålla tillbaka uppslag av sly. Företrädesvis gran skall röjas bort vid den återkommande urglesningen. Bäckens sidor skall gallras skonsamt vid den första röjningsomgången, företrädesvis gran tas bort. Grövre träd av al och sälg främjas. Ris och grenar och andra rester efter röjning och avverkning förs bort. Översyn av betesresultatet skall ske med två års mellanrum.

Nedfartsvägen från ”Kalvstigen” kan ingå i betesområdet med en grind eller ett led uppe vid landsvägen med plats för en bils parkering mot vägen utanför betesområdet. Inget hinder föreligger för plöjning och insådd av t ex vall eller grönfoder, såvida dräneringsförhållandena tillåter.

3.3 Vallskogsrutan

Skogen är olikåldrig och heterogen med bestånd av gran och tall med inslag av lövträd, huvudsakligen björk. En mindre myr ”Fredagstjärn” finns invid gränsen av vallskogsrutan i väst.

I en sent brukad täkt, som skjuter in som en flik i skogen nära brukningsvägen mot väst finns rester av en fastbandhage med störrar och gärdslä av gran, bunden med ståltråd. Rester efter en kolarkoja samt kolbotten finns inom skogen i väst.

Längs ”ryggen” går en skoterled, hela vägen till rån mot väst.

Sydöstra delen av vallskogsrutan

Vallskogen intill stugorna

Kvalitetsmål

Skogen är olikåldrig och heterogen med spår av luckhuggning. Skogen är skött med skonsamma brukningsmetoder och har inga spår från körning med tyngre maskiner eller andra körskador. Inga totalavverkade ytor förekommer, men däremot mindre, gallrade eller plockhuggna ytor. Skogen används till husbehovsved, sågtimmer, hägnadsvirke och byggnadstimmer till fäbodställets bruk. Avverkning och körning sker då marken är tjälad.

Kulturelement såsom kolbottnar och grunder efter kolningskojor är synliga och opåverkade av skogsbruket.

Brukningsvägen från ”ryggen” västerut mot ”Fredagstjärn” mot rån i väst är bevarad i sitt nuvarande oförstörda tillstånd. Den är opåverkad av körning med tyngre maskiner, uppvisar inga hjulspår eller andra skador, är inte dikad längs med sidorna förutom inom den sträcka där de före detta inägomarkerna ansluter.

Skötsel mål

Skogen har avverkats vid behov enligt ovanstående. Skogen har skötts genom plockhuggning och gallring av mindre områden. Inga tyngre maskiner har använts inom området. Körning med maskiner har skett under tjälperiod.

Delar av utmarken närmast inägomarken betas årligen.

Inledande åtgärder

En del av skogen närmast de tidigare inägomarkerna skall ingå i betesområdet. Det måste dock stängas in på grund av landsvägen och byn Södra Långsbos odlade marker. Stängsling skall ske med lämpligt elstängsel.

För att de biologiska värden som är förknippade med skogsbetet ska återskapas krävs ett hårt betestryck. Det är därför viktigt att den instängda betesarealen anpassas efter djurtillgången.

4. Övrig skogsmark

Skogsskiftena finns på fyra ställen: det är hemskogen nära byn, vid fåbodarna i Långsbo, ett skifte norr om Långsbo vid sjön Lången samt ett skifte i Sannäs, 7 km öster om Delsbo. I Långsbo ligger skiftena utlagda i tur och ordning i ett mönster som kan sägas vara typiskt för laga skifte, ett mönster som i takt med omarronderingar försvinner alltmer från vårt landskap.

En del av den äldsta skogen finns på skiftet vid byn. Genom detta skogsparti löper ett elljusspår.

Skogen är den viktigaste inkomstkällan i gårdens ekonomi..

Kvalitetsmål

Skogen vid Långsbo, sjön Lången och i Sannäs utgör välskött produktionsskog.

Rågångarna, som härrör från laga skifte, är synliga.

Hemskogen närmast byn är olikåldrig och heterogen med spår av luckhuggning. Marken i detta område har inga skador.

Skötselmål

Skogen i Långsbo, vid sjön Lången och i Sannäs har skötts enligt skogsbruksplanen.

I hemskogen har ingen kalavverkning eller markberedning skett. Körning med tunga maskiner har skett under tjälperiod.

Rågångarna har underhållits vid behov.

Syftet med kulturresevatet är att möjliggöra ett fortsatt levande jordbruk. Frånsett hemskogsskiftet, ska skogsbruket inte styras utöver vad som anges i skogsbruksplanen.

Finansiering

Skötsel och finansiering av denna regleras i ett skötselavtal som upprättas mellan förvaltaren och brukaren. Intrångsersättning för fördyrande åtgärder vid skogsbruket på hemskogen samt vallskogsrutan regleras i en särskild överenskommelse som, tillsammans med skötselavtalet, kommer att biläggas beslutet.

Uppföljning och revidering

Förvaltaren ansvarar uppföljning av målen och utvärdering av skötseln. Detta ska ske vartannat år. Skötselplanen ska ses över vart femte år och vid behov revideras.